

Post-Earthquake Life Experiences of Mothers with School-Age Children

Salih Karip¹, Merve Tekin² and Serap Dasbas³

¹ Konya Provincial Health Directorate, 42060, Konya, Türkiye

² Konya Provincial Directorate Of Youth And Sports, 42140, Konya, Türkiye

³ Selçuk University, Faculty Of Health Sciences, 42130, Konya, Türkiye

ORCID: 0000-0002-0911- 3904, 0000-0001-8284-8395, 0000-0003-0969-6393

Keywords

Earthquake, Earthquake victim, Kahramanmaraş earthquakes, Mother, Child

Highlights

- * Psychological reflections of the earthquake
- * Effects of earthquake on children
- * Future plans after the earthquake

Aim

The research was conducted to understand the life experiences of earthquake-affected mothers

Location

Konya, Türkiye

Methods

The research was conducted according to qualitative research techniques and snowball sampling method was used

Results

It has been determined that the earthquake process had multidimensional reflections on mothers and families, such as psychological, economic, social and academic

Supporting Institutions

The author(s) declared that this study has used no support data from other institutions

Financial Disclosure

The authors declared that this study has received no financial support

Peer-review

Externally peer-reviewed

Conflict of Interest

The authors have no conflicts of interest to declare

Manuscript

Research Article

Received: 24.05.2024

Revised: 02.08.2024

Accepted: 08.08.2024

Printed: 30.12.2024

DOI

10.46464/tdad.1489443

Content of this journal is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 International Non-Commercial License

Corresponding Author

Salih Karip

Email: salihkarip@gmail.com

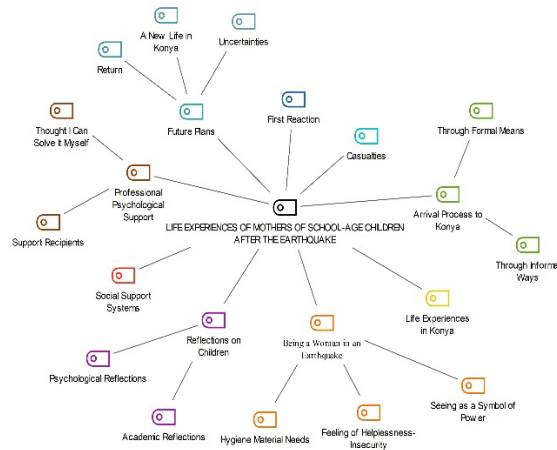

Figure
Concept Map of Research Findings

How to cite:

Karip S., Tekin M., Dasbas S., 2024. Post-Earthquake Life Experiences of Mothers with School-Age Children, Turk Deprem Arastirma Dergisi 6(2), 508-526, <https://doi.org/10.46464/tdad.1489443>.

Okul Çağında Çocuğa Sahip Annelerin Deprem Sonrası Yaşam Deneyimleri

Salih Karip¹, Merve Tekin² ve Serap Daşbaş³

¹ Konya İl Sağlık Müdürlüğü, 42060, Konya, Türkiye

² Konya Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü, 42140, Konya, Türkiye

³ Selçuk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, 42130, Konya, Türkiye

ORCID: 0000-0002-0911- 3904, 0000-0001-8284-8395, 0000-0003-0969-6393

ÖZET

Araştırma, Kahramanmaraş depremleri sonrası okul çağında çocuğu olan annelerin deprem sonrası yaşam deneyimlerini anlama amacıyla nitel araştırma yöntemine uygun olarak gerçekleştirilmiştir. Araştırmada kartopu örnekleme yöntemi kullanılmış ve 13 özne ile yarı yapılandırılmış görüşme formları aracılığıyla görüşmeler sağlanmıştır. Veri analizi sürecinde tematik analiz yöntemi ve nitel veri analizi programı MAXQDA kullanılmıştır. Araştırma sonucunda; yaşanan deprem sürecinin anneler ve aileler üzerinde psikolojik, ekonomik, sosyal, akademik gibi çok boyutlu yansımalarının olduğu belirlenmiştir. Yine psikolojik yansımalar ile baş etme sürecinde annelerin çoğunluğunun "güç, güçlü olma, mücadele" algılarına bağlı olarak profesyonel destek almadıkları belirlenmiştir. Depremin çocuklar üzerinde çok boyutlu yansımalarının olduğu, depremzede annelerin "kadın" ve "anne" olmaları ile ihtiyaçlarının fazla olduğu ve yoğun sorumluluk duygusu yaşadıkları belirlenmiştir.

Anahtar kelimeler

Deprem, Depremzede, Kahramanmaraş depremleri, Anne, Çocuk

Öne Çıkanlar

- * Depremin psikolojik yansımaları
- * Depremin çocuklara olan etkileri
- * Deprem sonrası gelecek planları

Makale

Araştırma Makalesi

Geliş: 24.05.2024

Düzeltilme: 02.08.2024

Kabul: 08.08.2024

Basım: 30.12.2024

DOI

10.46464/tdad.1489443

Sorumlu yazar

Salih Karip

Eposta:

salihkarip@gmail.com

Post-Earthquake Life Experiences of Mothers with School-Age Children

Salih Karip¹, Merve Tekin² and Serap Dasbas³

¹ Konya Provincial Health Directorate, 42060, Konya, Türkiye

² Konya Provincial Directorate Of Youth And Sports, 42140, Konya, Türkiye

³ Selçuk University, Faculty Of Health Sciences, 42130, Konya, Türkiye

ORCID: 0000-0002-0911- 3904, 0000-0001-8284-8395, 0000-0003-0969-6393

ABSTRACT

The research was carried out in accordance with the qualitative research method in order to understand the post-earthquake life experiences of mothers with school-age children after the Kahramanmaraş earthquakes. Snowball programming method was used in the research and semi-learned interview forms were conducted with 13 subjects. Thematic analysis method and qualitative data analysis program MAXQDA were used in the data analysis process. As a result of the research; It has been determined that the earthquake process had multidimensional reflections on mothers and families, such as psychological, economic, social and academic. It was also determined that the majority of mothers did not receive professional support during the process of coping with psychological reflections due to their perception of "power, being powerful, struggle". It has been determined that the earthquake had multi-dimensional reflections on children, and that mothers who were affected by the earthquake had high needs as they were "women" and "mothers" and experienced an intense sense of responsibility.

Keywords

Earthquake, Earthquake victim, Kahramanmaraş earthquakes, Mother, Child

Highlights

- * Psychological reflections of the earthquake
- * Effects of earthquake on children
- * Future plans after the earthquake

Manuscript

Research Article

Received: 24.05.2024

Revised: 02.08.2024

Accepted: 08.08.2024

Printed: 30.12.2024

DOI

10.46464/tdad.1489443

Corresponding Author

Salih Karip

Email:

salihkarip@gmail.com

1.GİRİŞ

Dünya Sağlık Örgütü afeti; “dışarıdan yardım gereksinimi oluşturacak şiddette ve olağanüstü büyüklükte oluşan, aniden meydana gelen çevresel (ekolojik) bir olay” şeklinde tanımlamaktadır (Hogan ve Burstein 2002). 6 Şubat'ta Kahramanmaraş merkezli 7.7 ve 7.6 büyüklüklerinde meydana gelen depremlerden sonra 6 Şubat - 6 Mayıs tarihleri aralığında bölgede büyüklükleri 0.2 ile 6.6 arasında değişen 33,591 deprem meydana gelmiştir (AFAD 2023). Yine Strateji ve Bütçe Başkanlığı'nın raporunda (SBB 2023) deprem bölgesinde yer alan 11 ilde 48 binden fazla insanın hayatını kaybettiği, 500 binden fazla binanın yıkıldığı belirtilmektedir. Benzer şekilde Mayıs 2023'te yayınlanan TBMM Araştırma Komisyonu Raporu'nda Kahramanmaraş depremlerinden sonra 3 milyonun üzerinde kişinin deprem bölgesinden tahliyesinin gerçekleştirildiği ifade edilmektedir (TBMM 2023).

Doğal afetler bireylerin yaşamlarında derin izler bırakan, psikososyal yönden bireyleri önemli ölçüde etkileyen olaylardır. Afet zamanında en önemli unsurlar; temel gıda maddeleri, barınma ve tıbbi sağlık/bakım ihtiyaçları olmaktadır (El-Khani ve diğ. 2016). Doğal afetlerin bireyler üzerindeki yansımaları sadece temel gıda ve sağlık ihtiyaçlarına yoğun ihtiyaç duyulması ile sınırlı değildir. Doğal afetler pek çok insanın hayatını kaybetmesine, hayatta kalanların da sosyo-ekonomik anlamda önemli kayıplar vermelerine neden olmaktadır. Dolaylı olarak afete maruz kalanlarda da duygusal ve psikolojik refah açısından bu süreçten olumsuz etkilenmektedir (Chen ve diğ. 2020). Doğal afetler ile ruh sağlığı arasında da önemli ölçüde ilişki bulunmakta; afetler etki alanında yer alan nüfus üzerinde psikolojik anlamda olumsuz etkide bulunmaktadır. Etkilenenler afetin sadece sosyal ve ekonomik boyutlarından etkilenmemekte; aynı zamanda Travma Sonrası Stres Bozukluğu (TSSB), depresyon ve anksiyete durumu da bireyler arasında yaygın karşılaşılan psikolojik etkilerdir (Makwana 2019).

Afet sonrası dönem için toplumun bütün bireyleri risk altındadır. Ancak çocuklar, yaşlılar ve kadınlar diğer bireylere göre daha fazla risk altında bulunmaktadır (Ilgin ve Karagül 2022). Twigg (2015); erkek ve kadınların ekonomik ve sosyal koşullardan farklı şekillerde etkilendiğini, tehlikelere de farklı düzeylerde maruz kaldıklarını belirtmektedir. Literatürde de belirtildiği üzere kadınlar ve çocuklar deprem sürecinde en çok etkilenenler arasında yer almaktadır. Bu çalışmada da örneklem grubu olarak depremzede annelerin belirlenmesi risk grubunda yer alması açısından önemli olarak değerlendirilmektedir.

Doğal afetlerden sonra bireylerin sosyal düzeninde meydana gelen bozulmalar, ekonomik olumsuzluklar ve güvenlik kaygısı gibi hususlar bireylerin göç etmesine neden olmaktadır. Afet sonrası dönemde yaşanan bu göç hareketleri bazen isteğe bağlı olmakla birlikte bazen de zorunlu göç şeklinde gerçekleşmektedir (Ekici ve Tuncel 2015). Afet sonrası göç etmek zorunda kalan çocuk ve ergenler göç ettikleri bölgeye uyumda problemler yaşayabilmektedir. Ayrıca çocukların eğitim hayatlarında da önemli ölçüde değişiklikler yaşanabilmekte ve akademik başarı düzeyleri düşmektedir. Çocukların karşılaştıkları problemler aynı zamanda psikolojik olarak da çocukları etkilemektedir (Kaştan 2015). Doğal afetlerin çocuk ve ergenler üzerindeki en önemli sosyal etkilerinden birisi hiç şüphesiz göç olgusudur (Leblebici 2004). Bu bağlamda araştırma Kahramanmaraş depremleri sonrası deprem bölgesinden ayrılarak farklı bir şehre yerleşen okul çağındaki çocuğa sahip annelerin deprem sonrası yaşam deneyimlerini anlama amacıyla gerçekleştirilmiştir. Bu bağlamda araştırma soruları;

- Depremzede annelerin deprem sonrası yaşam deneyimleri nelerdir?
- Depremin anneler üzerindeki psikolojik yansımaları nelerdir?
- Depremin çocuklar üzerindeki psikolojik ve akademik yansımaları nelerdir?
- Depremzede annelerin geleceğe ilişkin plan ve düşünceleri nelerdir?

2. MATERYAL VE METOT

2.1) Araştırmanın Modeli

Kahramanmaraş depremleri sonrası Konya'ya gelen ve okul çağında çocuğu bulunan annelerin deprem sonrası yaşam deneyimlerini anlama amacıyla gerçekleştirilen çalışmada; annelerin deprem sonrası yaşamlarına ilişkin duygu, düşünce ve algılarının anlaşılması amacıyla nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Yine araştırmada insan deneyimlerini ve bireylerin çeşitli olgulara yaklaşımını, algılarını ve yüklediği anlamları ortaya çıkarmayı amaçlayan ve deneyimin temel yapısını betimlemeye yönelik olan fenomenolojik yaklaşım kullanılmıştır (Merriam 2013, Yıldırım ve Şimşek 2016).

2.2) Çalışma Grubu

Araştırma sürecine dâhil olacak katılımcılara ulaşmada kartopu örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Kartopu örnekleme yöntemi; zengin veri elde edilebilecek kişi ve kritik durumlara odaklanmakta ve çalışma grubuna, bu kişi ve kritik durumları takip ederek ulaşmaktadır (Creswell 2013). Kartopu örnekleme yönteminde öncelikle çalışmanın konusu ile ilgili referans bir kişi seçilmektedir. Bu katılımcıyla yapılan görüşme sonunda o katılımcının önerdiği diğer bireylere, o bireylerle görüşme sonrası da onların önerdiği diğer bireylere ulaşılmaktadır. Böylece katılımcı sayısı artarak süreç devam etmektedir (Biernacki ve Waldorf 1981). Bu kapsamda araştırmanın evrenini Kahramanmaraş depremlerini yaşamış ve sonraki süreçte Konya'ya gelen ve okul çağında çocuğu (ilköğretim ve ortaöğretime devam eden) bulunan anneler oluşturmaktadır. Katılımcı grubun belirlenmesinde hem "anne" hem de "okul çağında çocuğa sahip olma" kriterinin yer almasında; kadınların doğal afetlerden daha yoğun etkilenmelerinin yanı sıra kadın olmanın getirdiği yük ve sorumluluk algısının fazlalığı ile okul çağında çocuğa sahip olmanın da etkisiyle deprem sonrası dönemde karşılaşılan güçlüklerin daha yoğun yaşanabileceği düşüncesinin etkili olduğu ifade edilebilir.

2.3) Veri Toplama Aracı

Araştırmanın verilerinin elde edilmesinde araştırmacılar tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Veri toplama aracının hazırlanması sürecinden önce konu ile ilgili literatür taraması yapılmış ve alana ilişkin okumalar yapılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formunda katılımcılara ait; yaş, cinsiyet, çocuk sayısı gibi demografik bilgiler gibi sorular bulunmakla birlikte deprem sonrası süreçte annelerin yaşam deneyimlerini anlamaya yönelik sorulara yer verilmiştir.

2.4) Araştırmanın Etik Boyutu

Araştırma için Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulu'ndan 12.07.2023 tarih ve 2023-667 sayılı etik kurul onayı alınmıştır. Görüşme öncesinde katılımcılara araştırmanın içeriği ve amacı hakkında detaylı bilgilendirme yapılmıştır. Katılımcı ifadelerinin sadece bilimsel amaçla kullanılacağı ifade edilmiştir. Ayrıca araştırmanın tüm süreçlerinde gizlilik ilkesinin uygulanacağı, kişisel verilerin araştırma amacı dışında kullanılmayacağı, isimlerinin tamamen gizli tutulacağı ve araştırmaya katılmak için gönüllülük ilkesi de katılımcılara ifade edilmiş ve bu doğrultuda gönüllü katılımcılar ile görüşmeler yapılmıştır. Araştırma verilerinin daha detaylı oluşturulabilmesi amacıyla katılımcılara ses kaydı alınması yönünde talep araştırmacı tarafından belirtilmiş ve katılımcıların izni doğrultusunda ses kaydı alınmıştır. Yine araştırmacı tarafından katılımcılara ses kayıtlarının kendileri dışında hiçbir kimse ya da kurum ile paylaşılmayacağına dair taahhüt verilmiştir. Katılımcılara veri oluşturma sürecine ilişkin bütün bilgiler verildikten sonra görüşmelere başlanmıştır.

2.5) Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırma verileri Mayıs-Kasım 2023 aralığında depremzede anneler ile gerçekleştirilen nitel görüşmeler aracılığıyla elde edilmiştir. Veri toplama sürecinin depremden 3-5 ay gibi bir süre sonrasında gerçekleştirilmiş olması deprem sonrası deneyimlerin çok boyutlu tartışılmasını kısıtlayan bir unsur olarak değerlendirilmektedir. Yine depremin çocuklar üzerindeki olumsuz yansımalarının depremzede annelerin ifadeleri doğrultusunda ele alınmış olması da depremzede çocukların deneyimlerini dolaylı yoldan ifade eden bir aktarım olması sebebiyle araştırmanın sınırlılığı olarak ifade edilebilir.

2.6) Veri Oluşturma Süreci

Araştırma Mayıs 2023 ve Kasım 2023 tarihleri arasında Konya ilinde gerçekleştirilmiştir. Hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formunun araştırmanın amacına uygunluğunu değerlendirmek adına öncelikle bir katılımcı ile görüşme sağlanmış ve form üzerinde gerekli düzenlemeler yapılarak forma son şekli verilmiştir. Yapılan bu pilot uygulama araştırmanın analiz sürecine dâhil edilmemiştir. Görüşmeler araştırmacının ve katılımcının kendilerini rahat hissedebilecekleri ortamlarda yüz yüze gerçekleştirilmiştir. Görüşme öncesinde katılımcılara görüşmenin amacı hakkında detaylı bilgi verilmiştir. Görüşmelerin süresi 40-45 dakika arasında değişiklik göstermiştir.

2.7) Verilerin Analizi

Araştırma verilerinin analizi sürecinde tematik analiz yöntemi kullanılmıştır. Tematik analizin adımlarına bağlı olarak öncelikle görüşmeler deşifre edilmiştir. Elde edilen deşifreler MAXQDA 2020 nitel veri analiz programına aktarılmış, daha sonra deşifreler tekrar tekrar okunarak görüşme verilerine uygun olarak kodlamalar yapılmıştır. Bir sonraki adımda kodlanmış olan veriler uygun kategoriler belirlenerek bu kategorilerin altında toplanmıştır. Kategorilerin oluşturulması işleminden sonra ise uygun temalar altında kategoriler birleştirilmiştir. Analiz sürecinin son adımında elde edilen tema, kategori ve kodlar ışığında araştırma verileri raporlanmıştır.

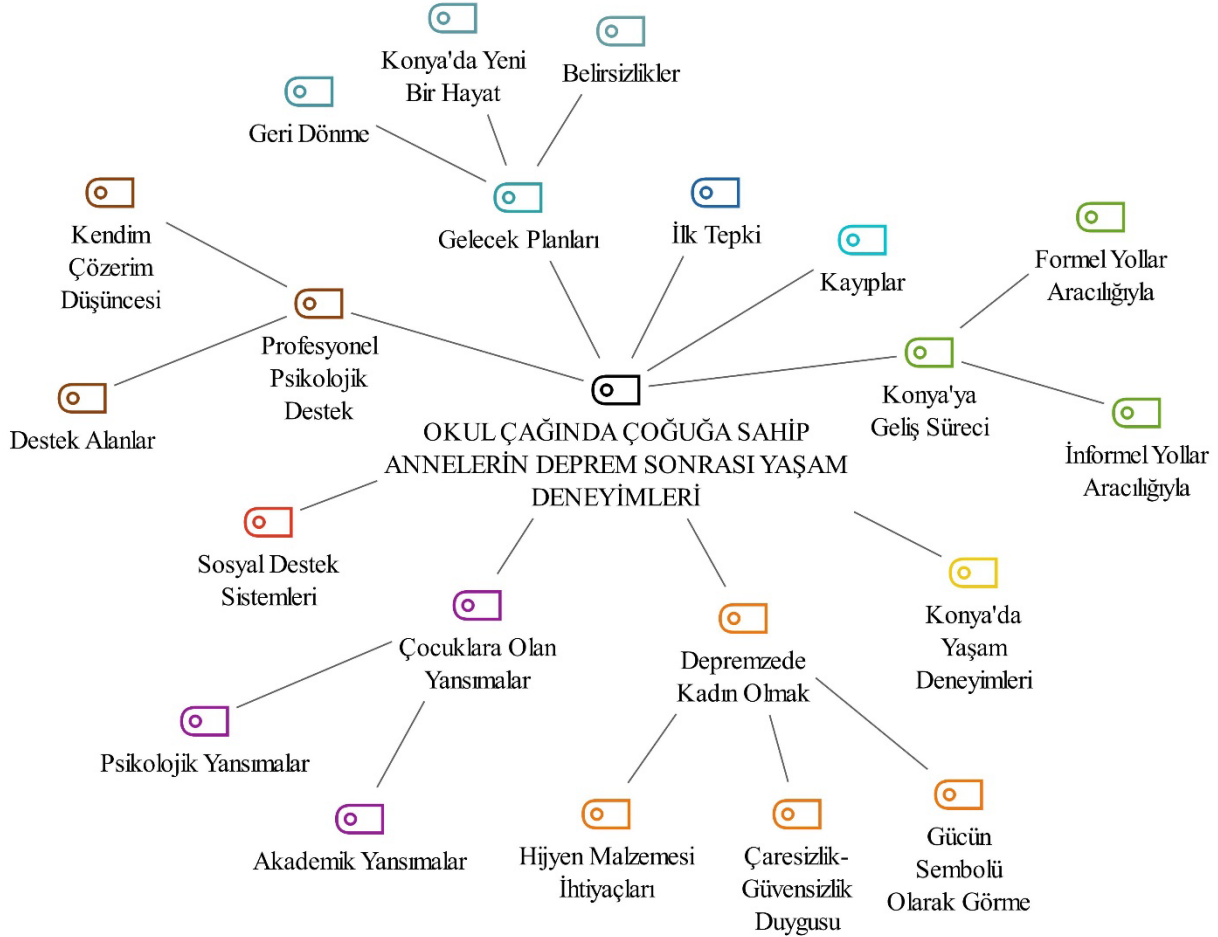
3. BULGULAR

Araştırma kapsamında yapılan görüşmeler neticesinde 13 depremzede anne ile yapılan görüşmeler analiz kapsamına alınmış ve bulgular bu görüşmelerin deşifrelerinden elde edilmiştir. Araştırmaya katılan katılımcıların yaş ortalaması 42 ve çoğunluğu evlidir. En fazla çocuğa sahip katılımcıların 4 çocuğu bulunmakta olup, ailelerin ortalama çocuk sayısı 3'tür. Yine katılımcıların çoğunluğu ilköğretim mezunu ve ev hanımıdır. Deprem sonrası Konya'ya geldikleri bölge açısından ise çoğunluğunun Kahramanmaraş'tan geldiği görülmektedir.

Tablo 1: Katılımcılara ilişkin sosyo-demografik bilgiler tablosu
Table 1: Socio-demographic information table about participants

S.N	Yaş	Medeni Durum	Çocuk Sayısı	Öğrenim Durumu	Meslek	Şehir
K-1	35	Bekâr	1	Lise	Ev Hanımı	Kahramanmaraş
K-2	36	Evli	3	İlköğretim	Ev Hanımı	Hatay
K-3	49	Evli	4	Okuryazar Değil	Ev Hanımı	Gaziantep
K-4	51	Evli	4	İlköğretim	Ev Hanımı	Hatay
K-5	44	Evli	3	Lise	Ev Hanımı	Kahramanmaraş
K-6	39	Evli-Ayrı Yaşıyor	3	İlköğretim	Ev Hanımı	Kahramanmaraş
K-7	38	Evli	3	Ön Lisans	Ev Hanımı	Kahramanmaraş
K-8	37	Evli-Ayrı Yaşıyor	3	Lisans	İşçi	Kahramanmaraş
K-9	44	Evli	3	İlköğretim	Ev Hanımı	Kahramanmaraş
K-10	41	Evli	2	Lise	Ev Hanımı	Malatya
K-11	39	Evli	3	Ön Lisans	Ev Hanımı	Gaziantep
K-12	43	Evli	2	İlköğretim	Ev Hanımı	Hatay
K-13	45	Evli	2	İlköğretim	Ev Hanımı	Hatay

Araştırma bulgularının ortaya çıkarılmasında nitel veri analizi programı MAXQDA kullanılmıştır. Deşifrelerin tekrar tekrar okunması sonucunda kodlar oluşturulmuş ve bu kodlara uygun kategoriler belirlenmiştir. Bu kapsamda araştırma sonucunda depremzede annelerin deneyimlerine ilişkin; ilk tepki, kayıplar, Konya'ya geliş süreci, Konya'da yaşam deneyimleri, depremzede kadın olmak, çocuklara olan yansımalar, sosyal destek sistemleri, profesyonel psikolojik destek ve gelecek planları başlıklarında olmak üzere 9 tane kategori belirlenmiştir. Bu kapsamda araştırma bulgularını gösteren kavram haritası aşağıda belirtilmiştir:

Şekil 1: Araştırma Bulgularına İlişkin Kavram Haritası
Figure 1: Concept Map of Research Findings

3.1) İlk Tepki

Katılımcılar Kahramanmaraş depremleri sürecinde yaşadıklarına ilişkin ilk tepkilerini genellikle korku, şok ve panik durumunda olma şeklinde ifade etmiştir. Aşırı derecede korku ve panik halinde olduklarını belirten katılımcılar yaşadıklarını şu sözlerle ifade etmiştir:

“Çok korktum. Hemen uzaklaşıp kaçmak istedim. İnsan önce çocuğunu düşünüyor. Herhalde deprem durur diye bekledim baktım durmuyor kaçtım çocuğu alıp. Her yer her şey hayalet gibi yok gibi o anda hiçbir şey gözüne görünmüyor sadece canın önemli oluyor. Bir de çocuğun.” (K-1)

“Her şeyi yaşadık panik korku tam 3 ay üzerinden atamadım, tansiyon bilmezdim tansiyon hastası oldum. Her an sallanıyor gibi aynı korkuyu hissediyorum.” (K-12)

“Kıyametti sanki. Bir gün boyunca dışarıda birlikte yağmur altında bekledik, her dakika deprem oldu, Kendimizi bir anda nasıl dışarı attıysak. Duvarlar pencereler patladı, korkudan giremedik içeri.” (K-4)

Bazı katılımcılar ise depremin hemen sonrasında yaşananlara ilişkin düşüncelerini ifade ederken bir anda ortaya çıkan “çaresizliğe” vurgu yapmıştır:

“Çocuklarımızı aldık hemen sokağa attık kendimizi. Sabaha kadar uyumadık, arabada oturduk. Sokaklarda ateş yaktık. Araba lastiği yaktık ısınmak için. Cezası varmış araba lastiği yakmanın ama o anda düşünemedik. Başka türlü nasıl ısınacağız. Donmamak için ısınacaksın. Depremden sonra arabasına atlayan gitti. Temizliğine gittiğim bir abla vardı orada. O da aynı durumdaydı. Doktoru, öğretmeni yoktu. Zengini, fakiri herkes sığınacak yer aradı.”(K-2)

“Sıcak ortam aradık. Öyle bir soğuk olamaz. 3 gün arabada, 3 gün çadırda yattık. 3 gün daha kalsak pislikten ölürdük. Çok çok zordu.” (K-7)

Katılımcı ifadelerinde de görüldüğü üzere depremde annelerin sürece ilişkin ilk tepkileri korku, şok ve panik olmuştur. Bazı katılımcılar da yaşanan bu kriz durumu neticesinde yaşadıkları çaresizlik duygusuna vurgu yapmışlardır.

3.2) Kayıplar

Depremde annelerin çoğunluğu çekirdek ailelerinden herhangi bir kayıplarının olmadığını; ancak akrabalarından ve yakın çevrelerinden çok sayıda kişinin depremde hayatını kaybettiğini belirtmektedir:

“Yakınlardan kimse yok uzak akrabalarından çok kaybımız var. Oturduğum sohbet ettiğin insan bir anda yok. O kayıplar herkes normal yaşama dönünce hissedildi. Can veriyorsun emek veriyorsun bir anda bakmışsın yok olmuş çok zor.” (K-5)

“İki kuzenim vefat etti onlar merkezdeydi. Enkazdan 4 gün sonra çıkarıldılar. Başka kimse yok şükür aileden ama komşularımızın akrabalarından çok vefat eden olmuş.” (K-6)

“Aynı apartmandan 6 komşum vefat etti. Bir sürü akrabam öldü. Şu anda orada yaşayanlardan fazla kişi öldü. Biz oradan evden çıktık etrafa baksan kaç tane ceset vardı. Mezarlara sığmadı mezarlara.” (K-10)

3.3) Konya'ya Geliş Süreci

3.3.1) Formel Yol Aracılığıyla

Araştırma sonucunda katılımcıların buldukları bölgelerden Konya'ya geliş süreçlerinde farklı uygulamaların olduğu belirlenmiştir. Katılımcılardan bazıları bu süreçte formel yollara başvuru yaptığını ve resmi kanallar aracılığıyla Konya'ya geldiklerini belirtmiştir:

“Biz işte AFAD'a başvurduk, aslında Antalya diye yola çıktık. Antalya'da tanıdıklarınız var mı diye anons ettiler. Biz olmadığını söyledik. Ondan sonra da Konya'da indirelim dediler. O şekilde buraya geldik işte buraya yerleştik. Depremden bir hafta sonra geldik buraya.” (K-7)

“Depremden sonra işte komşunun çadırında kaldık evlerinin yanında olduğu için onlar bize birkaç bir şey vermişti. Çok soğuktu, soba yoktu. Çocuklar lavaboya gidemiyordu, korkuyorduk hem üşüyorlardı hem deprem oluyordu. Bir Yorganda 3-4 kişi yatıyorduk. 2-3 gün kaldık baktık orada olmadı AFAD' a başvurdu eşim işte. Öylelikle Konya'ya geldik.”(K-13)

“3 gün arabada, 3 gün çadırda. Soğuk bir taraftan, tuvalet banyo yok. Çadırda donuyorduk. Sobanın yanında durmak istiyorduk. AFAD tarafından araba sağlandı. Telefonla aradık, gitmek istiyoruz buradan deyince tekrar geri döndüler bize, geldik işte buraya.” (K-2)

Katılımcı ifadelerinden de anlaşıldığı üzere katılımcıların çoğunluğu Konya'ya formel yollara başvurduğu, bu hususta da başvuruların AFAD'a yapıldığı belirtilmektedir.

3.3.2) *İnformel Yol Aracılığıyla*

Konya'ya geliş sürecinde bazı katılımcılar herhangi bir yetkili organa başvuru yapmadıklarını, kendi sosyal çevreleri aracılığıyla Konya'ya geldiklerini ifade etmişlerdir:

"Hem Konya'da tanıdıklarımız vardı hem Antalya'da. Nereye gidelim dedi ben de Konya'ya gidelim Konya'da tanıdık daha çok diye öyle geldik buraya." (K-8)

"Amcamların yanına gitmişim ben. Eşimden ayrırım bu arada, boşanmadık ama ayrı yaşıyoruz. Amcamlara gelemez diye düşündüm. Onların evi az hasarlıydı 3. gün onlara gittim; ama ne kadar amca da olsa 3 çocukla ev ev üstüne olmuyor. Konya'da uzaktan kuzenim var durumumu da biliyor. 3 çocukla yalnız yaşadığımı. O aradı sağ olsun bir şekilde buraya gelin dedi. Önce gitsek ne yaparız dedim. Gitmeyelim dedim. Depremden 9 gün sonra yok dedim böyle olmayacak gitmemiz lazım." (K-9)

Araştırma sonucunda depremzede annelerin Konya'ya geliş sürecinde çoğunluğunun formel yollara başvurduğu, bu kapsamda AFAD'ın aracılığıyla yer değiştirme sürecinin yürütüldüğü; bazı katılımcıların ise sosyal çevrelerinden gelen destekler aracılığıyla deprem bölgelerinden Konya'ya geldikleri belirlenmiştir.

3.4) Konya'da Yaşam Deneyimleri

Katılımcıların tamamına yakını deprem sonrası Konya'daki yaşam deneyimlerine ilişkin ihtiyaçların karşılanmış olmasına vurgu yapmışlardır. Depremzede anneler bu hususu şu ifadeler ile belirtmektedir:

"Sıcak yemek, Sıcak su, sıcak oda. En çok bunlar. Bir de sabun, şampuan, temiz çamaşır. Depremden sonra eve girip birkaç parça eşyamızı almaya çalışmıştık ama toz içindeydiler. İşte alsak da çok işe yaramadı. Buraya gelince tek tek ilgilendiler, sordular eksikleri vermeye çalıştılar. Biz zaten burada eve çıkınca komşular da çok yardımcı oldu." (K-6)

"Konya'ya gelince önce hijyenik açıdan ihtiyaçlarım oldu. Ordayken söylemesi ayıp hiç banyo yapamadık. Gelir gelmez hemen duşa girdik. Hijyen açısından kıyafet falan tüm ihtiyaçlarımız karşılandı." (K-13)

"Her ihtiyacımız karşılandı ama Konya'da. Oradan kıyafet getirmiştim yine ne olur ne olmaz diye ama simsiyahtı onu çöpe attım burada olunca yenileri." (K-2)

Bir katılımcı da Konya'ya geliş sürecinden sonra yeni bir hayat düzenine kavuştuklarını ve sosyal hayata kolay bir şekilde adapte olabildiğini şu sözlerle belirtmiştir:

"Her şey değişti. İlk başta zor olsa da şimdi ben çok mutluyum. Düzenim oturdu. Komşularım çok iyi. Çocuklar okula alıştı daha ne olsun işte. Orada eşimden ayrırım diye çok çekinirdim. El alem ne der diye. Burada daha özgür hissediyorum. İşim var evim var. Komşularımla sık sık görüşüyoruz. Burada daha sosyalleştim." (K-9)

Benzer şekilde bir başka katılımcı da Konya'ya gelmenin çocukların eğitim hayatına ara vermeden devam edebilmeleri için önemli olduğunu ve bu durumun kendisini oldukça mutlu ettiğini belirtmektedir:

"Konya'ya gelince çok mutlu oldum. Hele çocukların eğitimi için tamam dedim. Buraya gelince ayaklarım yerden kesildi." (K-10)

3.5) Depremzede Kadın Olmak

Araştırmada depremzede annelere yaşanan süreci bir kadın olarak nasıl algıladıkları, kendileri için yaşananların hangi anlamları ifade ettiği sorulmuştur. Bu hususta katılımcılar 3 hususa vurgu yapmışlardır. Bunlar; "hijyen malzemesi ihtiyaçları", "çaresizlik-güvensizlik duygusu" ve "gücün sembolü olarak görme" şeklinde ortaya çıkmıştır.

3.5.1) Hijyen Malzemesi İhtiyaçları

Depremzede anneler kadın olmanın ve çocukların bakım faaliyetlerini yürütüyor olmanın verdiği sorumluluk duygusu ile hijyen ürünlerine çok fazla ihtiyaçları olduğunu vurgulamıştır:

“En çok hijyen malzemesine ihtiyaç duydum şampuna, ıslak mendile, pede. Bir şekilde tabii teslim edildi, bize verildi, gönderildi.” (K-4)

“Her şeye ihtiyacımız oldu. Zaten Oradan geldiğinde adetliydim ben pede çok ihtiyacım olmuştu. Bir de çocuklar çok kirliydi şampuan, sabun onlara ihtiyacım oldu. Hemen çocukları yıkamak istedim ıslak mendil hijyen işte temizlik malzemesi, çadırda kalınca çocukları yıkayacak bir yer yoktu.” (K-5)

3.5.2) Çaresizlik-Güvensizlik Duygusu

Katılımcılardan bazıları deprem sürecinde yaşananlar sonucunda kendilerini çaresiz hissettiklerini, ev ortamının güvenli bir alan olduğunu, evlerini kaybetmenin sonucunda güvensizlik duygusu yaşadıklarını şu sözlerle ifade etmektedir:

“Hani savaşta kadınlar sahipsiz kalır ya ben onu hissettim kendimi sahipsiz hissettim. Yardım çok oldu o kadar çok ki ama gözüne görünmüyor. Nasıl diyeyim ilk anda dağıtıldı herkes aldı. Zamanla her şey azalmaya başladı. Ben adet oluyorum sancılanıyordum o soğğun içinde o çadırın içine durmak istemedim. Süreçte o adet döneminde yaşadığım sancının acısı Konya'ya gelince de devam etti. İnanır mısınız böbreklerime vurdu. Hâlbuki sıcacık burası; ama o soğğun acısını o sancının acısını iki ay hissettim. Kadın olmak zor her an bunu yaşıyoruz. O soğukta o yaşadığım sancıyı unutamıyorum.” (K-1)

“Benim için artık daha zor. Ev güven ortamıdır benim için bitti artık. Kadın dediğin işte tabii işimize de gidiyorduk, marketimize de gidiyorduk vakfa giderdik, ibadetimizi yapardık camide ama o evin içine girdiğin zaman güvendesin hiç kimse artık sana kötü söylemeyecek. İyi de söylemeyecek belki; ama evin içindesin güvendesin. Şimdi artık hiçbir şey eskisi gibi değil benim için. Evde kendimi yine güvende hissedecek miyim? O günler gelecek mi bilmiyorum.” (K-8)

3.5.3) Gücün Sembolü Olarak Görme

Katılımcıların çoğunluğu deprem sonrası yaşananları bir kadın olarak değerlendirmeleri istendiğinde düşüncelerini ifade ederken; güce, mücadeleye, güçlü olmaya vurgu yapan ifadelere yer vermişlerdir:

“Güçlü olmak zorundaydım. Mesela benim başım yaralanmıştı kan akıyordu, parmağım kırılmış. Ben hiç o acıyı bile hissetmedim, çocuklarım korkuyor diye inan ki hissetmedim.” (K-10)

“Kadın olmak mücadeleyi gerektiriyor. Mücadele demek benim için. Nelerle karşılaştım anlatmaya dilim varmıyor. Başında erkek yok diye insanların bakışı, yaklaşımları çok farklı. Çok ağladığım günler oldu. Çocuklarım için dayanıyorum her şeye.” (K-9)

“Ben hep güçlü olmak güçlü durmak zorunda olduğumu düşündüm, sabırla kendimi motive etmeye çalıştım.” (K-4).

“Kadın olmak demek güçlü olmak demek ne yapayım başka çocuklarımı o halde görünce.” (K-2)

Araştırma sonucunda depremzede kadınların bir kadın olarak, öncelikle kadın olmaları kaynaklı hijyen ürünlerine çok ihtiyaç duydukları belirlenmiştir. Katılımcılar tarafından depremzede bir kadın olarak vurgulanan diğer hususlar ise; çaresizlik, güvensizlik duygusunun yaşanması ve kendini mücadelenin, gücün sembolü olarak gördükleri ortaya çıkmıştır.

3.6) Çocuklara Olan Yansımalar

Araştırma kapsamında katılımcılara deprem sürecinin çocuklar üzerine yansımaları hakkındaki düşünceleri sorulmuş; bu hususta depremde annelerin en çok belirttikleri unsurlar, çocuklar üzerinde meydana gelen psikolojik yansımalar ve eğitim hayatlarına olan yansımalar olarak kendini göstermiştir.

3.6.1) Psikolojik Yansımalar

“Çocuk burada okula başladı yaptığı resimleri görseniz hep yıkılmış ev yarım bina, benim çocuğum öyle resimler yaptı. Onlar unutuyorlar birbirlerine hep o hikâyeler anlattılar. Benim çocuğum hep oyuncak oynuyordu işte lego falan yurda gidince hep onlarla oynadı oyunun sonu hep yıkım. “Aaaa yıkılıyor yıkılıyor yıkılıyor, bittiiiiii yıkıldı” konuşması hep böyleydi çocuğumun.” (K-1)

“Benim oğlan içine kapanık ama her şeye bağıyordu tepki gösteriyordu. Ben lütfen yapma dediğim halde karşısındaki insana öyle bağırarak tepki veriyordu.” (K-3)

“Çocuk içine kapanıktı daha da kapandı, baskılandı. Aman yapma aman etme aman kavga etme kimselerle, çocuğu baskıladık.” (K-12).

“Oğlum sorun yaratan bir çocuktü. Onun için daha kötü oldu. Çocuğumu kontrol etmekte gerçekten zorlanıyorum.” (K-5)

3.6.2) Akademik Yansımalar

Araştırma kapsamında depremde annelere deprem sonrası süreçte çocuklarının eğitim durumlarında meydana gelen değişimler sorulmuş; katılımcılardan bazıları çocuklarının hiç gitmek istemediğini belirtirken, okula gittiğini belirten bazı katılımcılar ise çocuklarının oryantasyon sorunu yaşadığını belirtmiştir.

Deprem sonrası yaşananlardan dolayı çocuklarının okula gitmek istemediğini belirten anneler bu durumu şu sözlerle belirtmektedir:

“Çocuklar okula gitmek istemedi, oğlumu gönderemedim. İlk başta ben de bir anne olarak gitmesini istememiştim. Maraş'tan buraya geldik. Anne ben gitmeyeceğim dedi ben de tamam dedim, ne diyeyim.” (K-7)

“Çocuklar günlerce okula gitmedi. Önceden olsa aman geri kalmayın okulunuzdan diye biraz hasta olsalar bile şurubu içirir yollardım.” (K-6)

Deprem sonrası Konya'ya geliş sürecinden sonra çocukları okula devam etmekle birlikte çocuklarının oryantasyon problemi yaşadığını belirten depremde anneler

“Açıkçası benim okula git diye zorladığımda oldu, çocuk gitmek istemedi en başında ne yalan söyleyeyim. Sonra kendisi gitmek istedi, gitti. Bu defa da ben bu arkadaşları istemiyorum, benim arkadaşlarım nerede dedi çocuk ilk başta. Onlar nerede. Ben onları özledim gitmek istiyorum dedi.” (K-3)

“Kızım dershaneye gitmedi ama yani işte burada okuluna devam etti ama okulda da çok fazla bir alakası olmadı yani. Çocuk koptu. Küçük oğlum da eğlence diye gitti. Pek adapte olamadı 1 sınıftı zaten. Yani bu süreçte okula gitmesi ona bir şey kazandırmadı eğlence diye işte.” (K-8)

Katılımcı ifadelerinden de anlaşılacağı üzere deprem sonrası yaşananlardan sonra çocukların eğitim hayatı bu süreçten olumsuz etkilenmiştir. En yaygın ortaya çıkan yansıma çocukların okula gitmek istememesi ve okula gidilmesi durumunda da yeni okula, ortama ve arkadaşlara alışmada uyum problemlerinin yaşanmasıdır.

3.7) Sosyal Destek Sistemleri

Araştırmaya katılan katılımcılar deprem sonrası yaşananlara ilişkin süreçte kendilerine yönelik çevreden sosyal destek sağlandığını; bazıları acil ihtiyaçların karşılanması amacıyla ekonomik destek aldıklarına, bazı katılımcılar da sosyal çevrelerinde bulunan kimselerden psikolojik anlamda destek gördüklerine vurgu yapmaktadır. Ekonomik anlamda destek aldığını ifade eden katılımcılar bu durumu şu şekilde ifade etmektedir:

“Ekonomik destek aldım, Kızılay’dan aldım. Sosyal hizmetlerden, sosyal dayanışmadan aldım.” (K-8)

“Kaymakamlıktan para aldık onun dışında da yakın çevreden. Yakın çevrede şöyle yani mesela seninle bir gün tanıştık. E sen benim durumumu gördün biliyorsun bana para atıyorsun öyle yardım aldık genelde.” (K-4)

“Ekonomik destek aldım. Hem devletimizin verdikleri hem de bana eş dost sağ olsun hep sordular, gözettiler beni. Eksiklerimiz ihtiyaçlarımızı sordular.” (K-9)

Bazı depremzede anneler ise özellikle akrabaları olmak üzere yakın çevrelerinde bulunan bireyler tarafından sürekli desteklendiklerini, kendileri ile paylaşımda bulunulduğu ve bu durumun kendilerini oldukça mutlu ettiğini vurgulamaktadır:

“Yakınlarım en başta amcam hakkını ödeyemem. Kapısını açtı kendi de kalabalık olmasına rağmen. Yakınlarım herkes aradı sordu ben de tabi öyle seslerini duymak bile insana güç veriyor. Herkesin derdi ihtiyacı da belli ne isteyeyim ne diyeyim. Hepimiz aynı acıyı yaşadık. Yine de hiç kopmadık.” (K-7)

“Tabi akrabalarla hep konuştuk. Sesleri varlıkları yetiyor ama işte herkes kendi derdinde. Telefonla konuşmak bile yetiyor insana. Buradaki komşular da hep destek oldu, kapımızı çaldılar hep. Şanslıyız bu konuda.” (K-13)

“Burada da konu komşu çok destek olmaya çalıştı, hele ramazanda kapımız her gün çaldı. Bir eksiğiniz var mı diye hep sordular.” (K-6)

Katılımcı anlatılarında da görüldüğü üzere deprem sonrası dönemde depremzede anne ve ailelerine yönelik öncelikle yetkili organlar ve yakın akrabalar olmak üzere sosyal destek sağlanmıştır. Ayrıca bazı katılımcılar da deprem bölgelerinden Konya’ya geldikten sonraki süreçte komşularından da yeterli desteği gördüklerini bildirmiştir.

3.8) Profesyonel Psikolojik Destek

Araştırma kapsamında depremzede annelere deprem sürecinde yaşananların kendileri ve aileleri üzerindeki olumsuz psikolojik yansımaların çözümü için profesyonel destek alıp almadıkları sorulmuştur. Bu hususta katılımcılardan bazıları destek aldığını, bazıları ise kendi kendine çözebileceği düşüncesiyle profesyonel desteğe ihtiyacının olmadığını belirtmektedir.

3.8.1) Destek Alanlar

Profesyonel destek aldığını belirten depremzede annelerden bazıları bu süreçte çocukları için destek aldığını, bu süreçte daha çok okuldaki öğretmenlerden destek aldıklarını belirtirken, bir katılımcı da kendisinin psikiyatrik destek aldığını ifade etmiştir:

“Oğlumun okulundaki rehber öğretmenle konuştuk hep. Oğlan yeniden alışmak zorunda kalınca okula çok gittim geldim. Öğretmenimiz çok destek oldu hem oğluma hem bana.” (K-9)

“Psikolojik destek aldım. Burada da psikiyatriye gittim. İlaç da kullanıyorum zaten. Düzenli gittim, doktor ne zaman gel dediyse gittim.” (K-7)

“Benim çocuk 20 gün üstünden atamadı, uyuyamadı öğretmeninden yardım istedim. Ne yapacağız bilmiyorum dedim. Sağ olsun o çok destek çıktı. Onunla konuştu yönlendirdi bizi.”(K-2)

3.8.2) Kendim Çözerim Düşüncesi

Bazı katılımcılar deprem sürecinin oluşturduğu olumsuz psikolojik yansımaların çözümünde profesyonel desteğe ihtiyaç duymadığını, kendi kendilerine bu süreci yönetebileceklerini düşündüklerini belirtmektedir. Kendisine yönlendirme yapılmış olmasına rağmen destek almak istemediğini belirten bir katılımcı bu düşüncesini şu şekilde ifade etmektedir:

“Aslında yönlendirildim tansiyon çıkınca bende doktor psikoloğa git dedi ama gitmedim. Kendi kendime hallederim dedim.” (K-3)

Bir katılımcı da profesyonel destek almama gerekçesini “güçlü” olmak zorunda olması bağlamında ifade etmiştir:

“Psikolojik destek almadım gerek duymadım. Güçlü durmaya çalıştığım için, kendim şey yapıyorum yani psikolojik olarak güçlü olmaya çalışıyorum hep, ileride ne olur bilmem.” (K-4)

Katılımcı anlatılarında da görüldüğü üzere katılımcılardan bazılarının deprem sürecinin kendileri ve aileleri üzerinde oluşturduğu olumsuz psikolojik yansımaların çözümünde profesyonel destek aldığı, bu kapsamda daha çok öğretmenlerin süreçte rol aldığı belirlenmiştir. Bazı katılımcıların ise problem çözme açısından kendilerini yeterli gördükleri düşüncesiyle profesyonel desteğe ihtiyaç duymadıkları görülmüştür.

3.9) Gelecek Planları

Deprem sonrası süreçte Konya'ya yerleşen depremzede annelere geleceğe ilişkin düşünceleri, planları sorulmuş; bazı katılımcılar geldikleri bölgeye geri dönmek istediklerini, bazı katılımcılar ise Konya'da yeni bir düzen kurmak istediklerini belirtmiştir. Katılımcıların çoğunluğu ise; geleceğe dair planlarının olmadığını ve mevcut durumda belirsizliklerin daha fazla olduğunu vurgulamıştır.

3.9.1) Geri Dönme

Geldiği deprem bölgesinde şartların yeniden olgunlaşmasına bağlı olarak memleketine dönmek istediğini ifade eden katılımcılar bu durumu şu sözlerle ifade etmektedir:

“İlerleyen günlerde tekrar memlekete döneyim diye düşünüyorum. Kış gelirse ne olur eşyasız konteynerde... Nasıl olur yani işin içinden çıkamıyorum bunları düşünmekten. Babamlar geri döndüler dayanamadılar burada. Fırsat olursa ben de giderim tekrar memleketime.” (K-1)

“Memleketimizin hali çok perişandı biz geldiğimiz zaman. Oradaki akrabalar ile komşular ile görüşüyoruz. Biraz toparlanma olmuş ama tabi ev lazım her şey lazım. Şartlar iyileşsin hemen döneriz biz. Yani sonuçta her şeyimiz orda, orada yaşadık bunca zaman.” (K-9)

3.9.2) Konya'da Yeni Bir Hayat

Bazı katılımcılar Konya'da kendilerine uygun bir çalışma imkânı elde etmeleri ile birlikte hayatlarına Konya'da devam etmek istediklerini belirtmiştir:

“İşin gerçeği artık hayatımı Konya'da geçirmek istiyorum. Çalışmak istiyorum. Çalışmak önemli benim için. Önce çocukların hayatı düzene girsin sonra hemen çalışmaya başlayacağım. Eşimin işi zaten hazır o aktif olarak görev yapıyor. Ben de iş bulabilirsem her şey yoluna girecek.” (K-8)

“Geleceğe dair planım çalışmaya devam etmek kimseye el açmamak. Çocuklarım da iyi olsun yanımda sağlıklı olsun tamam. Memlekete dönmeyi düşünmüyorum.” (K-10)

3.9.3) Belirsizlikler

Geleceğe yönelik düşüncelere ilişkin katılımcılardan bazıları; deprem sürecinde yaşadıklarının kendileri üzerinde oluşturduğu psikolojik yansımaların etkisiyle, kaygı ve korkularının devam ettiğini, hâlihazırda geleceğe dair planlarının olmadığını şu şekilde ifade etmektedir:

“Eskiye göre korkularım var, kaygılarım var. Stres yarattı tabii. Yok desem yalan olur. Olur mu her şey yoluna girecek mi girmeyecek mi onları düşünüyorum.” (K-7)

“Çocuklar nasıl olsa döneceğiz memlekete diyorlar, çünkü öyle istiyorlar. Benim şimdilik böyle bir niyetim yok, akışına bıraktım. Sağlık olsun her şey olur gider. Gelecek ne getirecek bilmiyorum. Ne planlarım hayallerim vardı hepsi bir gece de bitti. O yüzden geleceğe dair bir şey diyemiyorum artık.” (K-6)

“Daha önce hiç gelmediğim Konya bana yuva oldu, bilmediğimiz bir yere yerleştik. Eşimin maaşı yetecek mi, hayat çok pahalı tabii. Buranın insanı sağ olsun konu komşu eksikimizi gidermeye çalıştılar ama nereye kadar... İlerde neye ihtiyaç duyarız, tüm akrabalar memlekette kaldı. Hiç bilmiyorum ilerisi nasıl olacak. Kaygılıyım.” (K-13)

“Hiç planım yok, şimdiki yaşıyorum. Yarın ne getirecek. Allah ne getirirse belli değil.” (K-4)

Araştırma sonucunda katılımcıların bazılarının geldikleri deprem bölgesine geri dönmek istedikleri, bazılarının uygun şartları da elde etmelerine bağlı olarak hayatlarını Konya’da sürdürmek istedikleri; ancak çoğunluğunun depremin olumsuz psikolojik yansımalarının da etkisiyle geleceğe dair plan yapmadıkları ve bu durumun ifadesinde belirsizliğe vurgu yaptıkları belirlenmiştir.

4. TARTIŞMA VE SONUÇ

Kahramanmaraş depremleri sonrası Konya’ya gelen ve okul çağına çocuğu bulunan annelerin deprem sonrası sürece ilişkin deneyimlerinin anlaşılması amacıyla gerçekleştirilen araştırma sonucunda depremde annelerin deneyimleri; *“ilk tepki, kayıplar, Konya’ya geliş süreci, Konya’da yaşam deneyimleri, depremde kadın olmak, çocuklara olan yansımalar, sosyal destek sistemleri, profesyonel psikolojik destek ve gelecek planları”* başlıklarında olmak üzere 9 kategori şeklinde ele alınmıştır.

Araştırma bulgularında elde edilen *“ilk tepki”* kategorisine ilişkin; depremde annelerin sürece ilişkin ilk tepkilerinin korku, şok ve panik olduğu belirlenmiştir. Bazı katılımcılar da yaşanan bu kriz durumu neticesinde yaşadıkları çaresizlik duygusuna vurgu yapmışlardır. Psikolojik tepkiler açısından deprem sonrası dönemde korku, üzüntü, öfke, suçluluk gibi duygular yoğun yaşanabilmekte, uyku sorunları ve odaklanma problemleri de oluşabilmektedir (Nakajima 2012). Depremlerin travmatik etkilerine karşı bireylerin dayanma gücünü etkileyen pek çok faktör bulunmaktadır. Depremin şiddeti, etki büyüklüğü, kişilik özellikleri, problemle baş etme yöntemleri, kayıplara yüklenen anlam, ruhsal bozukluk öyküsü gibi unsurlar travmaya verilen tepkileri etkilemektedir (Sönmez 2022). Kahramanmaraş depremlerinin ilkinin gece saatlerinde gerçekleşmiş olması, şiddetinin yüksek ve çok sayıda artçı depremin olmasının, bireylerin ilk süreçte daha çok psikolojik açıdan korku, şok, panik gibi duyguları yaşamalarına neden olan faktörler arasında yer aldığı ifade edilebilir.

Araştırmaya katılan depremde anneler *“kayıplar”* kategorisi bağlamında; çoğunluğu çekirdek ailelerinden herhangi bir kayıplarının olmadığını; ancak akrabalarından ve yakın çevrelerinden çok sayıda kişinin depremde hayatını kaybettiğini belirtmektedir. Depremler şiddetine ve etkisine bağlı olarak etki alanında pek çok insanın hayatını kaybetmesine ya da engelli

olmasına neden olabilmektedir (Chen ve diğ. 2020). Kayıpların yas sürecini de beraberinde getirdiği düşünülürken depremzede annelerin kendi ailelerinden kayıplarının olmamasının kendi psikolojilerini daha kolay yönetebilmelerine katkı sağlayacağı ifade edilebilir. Bununla birlikte özellikle çocuklar ve ergenler olmak üzere kayıp yaşayan bireylere ilişkin yas danışmanlığı hizmetlerinin sunulması da depremzedelere ilişkin sunulabilecek psikososyal hizmetler arasında önemli bir konuma sahiptir.

Araştırma sonucunda depremzede annelerin "*Konya'ya geliş süreci*"nde çoğunluğunun formel yollara başvurduğu, bu kapsamda AFAD'ın aracılığıyla yer değiştirme sürecinin yürütüldüğü; bazı katılımcıların ise sosyal çevrelerinden gelen destekler aracılığıyla deprem bölgelerinden Konya'ya geldikleri belirlenmiştir. Doğal afetler toplumun yeniden uyum sağlama yeteneğini bozan bir etkiye sahiptir. Bununla birlikte afetlerin politik, ekonomik, sosyal, fiziksel çok boyutlu etkileri bulunmaktadır (Adhikari Baral ve Bhagawati 2019). Toplum genel anlamda büyük ölçüde etkileyen depremler sonrası pek çok insan bulunduğu alandan geçici ya da sürekli olarak ayrılmak zorunda kalabilmektedir. Depremzedelerin güvenli bölgelere ulaşma sürecinde AFAD'dan destek almış olmalarının sürecin koordineli bir şekilde yönetilmesine katkı sağladığı ifade edilebilir. Bununla birlikte Tierney (2012) afet sonrası dönemde görevlilerin koordinasyon içerisinde çalışmamasından dolayı ilk saatlerde müdahalelerin zorlaştığını ve böylelikle hasarın da büyüdüğünü belirtmektedir. Dolayısıyla hizmet sunumunda koordinasyonun sağlanmış olması, depremzedelerin transfer sürecine dolaylı olarak katkı sağlayacaktır.

Deprem sonrasında karşılanamayan ihtiyaçları önemli ölçüde artan depremzede anneler "*Konya'daki yaşam deneyimleri*"ne ilişkin öncelikle hijyen ürünleri, giyim, eğitim ve sağlık gibi tüm ihtiyaçlarının karşılanmış olduğunu belirtmektedir. Deprem sonrası kalıcı ya da sürekli ikamet etmek için göç eden depremzedelerin yeni yaşam alanlarında pek çok farklı yaşam deneyimleri olmaktadır. Nitekim Petrova (2021) de afetler sonrası meydana gelen yer değişikliklerinin farklı dinamikler içerdiğini; yeni iş fırsatı, eğitim olanaklarından yaralanma gibi hususlardan dolayı bireylerin yeni çevrelerine uyum sağlamada daha istekli olabileceklerini ifade etmektedir. Bu kapsamda ihtiyaçların koordineli bir şekilde hızlı bir şekilde temin edilmesi ile çocukların eğitim hayatlarının sürdürülebilirliğinin sağlanmış olması da oldukça önemli bir gelişme olarak değerlendirilmektedir.

Araştırmada odaklanılan en önemli hususlardan birisi "*depremzede bir kadın*" olarak annelerin neler hissettikleri ve yaşadıkları olmuştur. Depremzede annelerin bir kadın olarak, öncelikle kadın olmaları kaynaklı hijyen ürünlerine çok ihtiyaç duydukları belirlenmiştir. Katılımcılar tarafından depremzede bir kadın olarak vurgulanan diğer hususlar ise; çaresizlik, güvensizlik duygusunun yoğun olarak yaşandığı ve kendini mücadelenin, gücün sembolü olarak gördükleri şeklinde belirlenmiştir. Deprem sonrası ortaya çıkan; besin ve suya ulaşım sorunu, hijyen koşullarının sağlanamaması, barınma problemi, defin işlemlerinde gecikmenin yaşanması gibi hususlar alanda bulaşıcı hastalıkların görülme riskini artırmaktadır (Ekşi 2016). Dolayısıyla sağlığın korunması amacıyla gerekli hijyen koşullarının sağlanması, gerekli hijyen ürünleri desteğinin sürekli olarak depremzede kadınlara sağlanmasının oldukça önemli olduğu ifade edilebilir.

Depremlerin bireylere yönelik oldukça önemli ölçüde "*psikolojik yansımaları*" bulunmaktadır. Depremzede anneler deprem sonrası süreçte psikolojilerinin olumsuz etkilendiğini, korku, panik duygularını yoğun yaşadıklarını, kendilerini çaresiz ve güvensiz hissettiklerini belirtmiştir. Van depremi sonrası depremden etkilenen bireylere yönelik yapılan bir çalışmada katılımcıların %35.5'i düzeyinde TSSB görüldüğü; geçici yer değişikliği, sağlık sorunları, ekonomik durumda meydana gelen değişimler gibi hususların da TSSB'yi etkilediği tespit edilmiştir (Boztaş ve diğ. 2019). Benzer şekilde Haiti'de 2010 yılında meydana gelen deprem sonrası yapılan bir araştırma sonucunda yaşlı olmak, kadın olmak, işsizlik ve düşük eğitim seviyesi gibi unsurların da TSSB ile ilişkili faktörler olduğu tespit edilmiştir (Cenat ve Derivois 2014).

Psikolojik sorunların çözümünde “*profesyonel destek talebinde*” bulunma durumu açısından depremzede annelerin pek çoğunun destek aldığı; bu kapsamda desteğin daha çok okullardaki rehber öğretmenlerden alındığı belirlenmiştir. Bazı anneler ise psikolojik problemlerin çözümünde desteğe ihtiyaç olmadığını belirtmiştir. Bu hususta rehber öğretmenlerin sürece ilişkin destekleri son derece önemli olmakla birlikte diğer profesyonellerin de (psikolog, psikiyatrist, sosyal çalışmacı vb.) sürece aktif katılımının sağlanması, psikolojik yansımaların olumsuz sonuçlarının ortadan kaldırılması ya da hafifletilmesi bağlamında oldukça yerinde bir uygulama olacaktır. Psikolojik anlamda kapsamlı bir afet yardım programı içerisinde; tarama, yas odaklı çalışmalar da dâhil olmak üzere toplum ruh sağlığı hizmetlerinin sürece dâhil edilmesi gerekmektedir (Goenjian ve diğ. 2001).

Depremzede annelere deprem sürecinin “*çocuklar üzerine yansımaları*” hakkındaki düşünceleri sorulmuş; bu hususta depremzede annelerin en çok belirttikleri unsurlar çocuklar üzerinde meydana gelen psikolojik yansımalar ve eğitim hayatlarına olan yansımalar olarak ifade edilmiştir. Doğal afet sebebiyle bulunduğu yerden göç etmek zorunda kalan çocuklar çevreleri ile bağlarının ve ilişkilerinin kopmasından dolayı bu süreçten olumsuz etkilenebilmektedir (Kousky 2016). Psikolojik tepkiler açısından deprem sonrası dönemde korku, üzüntü, öfke, suçluluk gibi duygular yoğun yaşanabilmekte, uyku sorunları ve odaklanma problemleri de oluşabilmektedir (Nakajima 2012).

Doğal afetlerin en çok etkilediği alanlardan birisi de eğitimidir. Özellikle eğitim kurumlarının afetlerden etkilenmesi ve buna bağlı olarak çocukların göç ederek yeni bir ortamda, değişen bir sosyal çevrede eğitim hayatlarına devam etmeleri eğitim hayatlarını zorlamaktadır (Kousky 2016). Depremzede annelerin ifadelerinden de anlaşılacağı üzere deprem sonrası yaşananlardan sonra çocukların eğitim hayatı bu süreçten olumsuz etkilenmiştir. En yaygın ortaya çıkan yansıma, çocukların okula gitmek istememesi ve okula gidilmesi durumunda da yeni okula, ortama ve arkadaşlara alışmada uyum problemlerinin yaşanmasıdır. Okul çağındaki çocuklar için arkadaş kavramı çok önemli bir konumdur. Dolayısıyla arkadaşını kaybetmek ya da bulunduğu ortamdan ayrı kalmak çocuklarda depresyona kadar uzanabilen psikolojik problemlere neden olabilir (Karabulut ve Bekler 2019).

Yaşam tecrübesi bakımından çocuk ve ergenler en az farkındalığa sahip grupta yer almaktadır. Dolayısıyla bu grupta yer alan bireyler afetlerden daha fazla etkilenmektedir (Erdur Baker ve diğ. 2018, Kukuoğlu 2018). Çocuk ve ergenler afet sonrası dönemde içinde buldukları yaş grubunun gelişimsel özelliklerine bağlı olarak farklı tepkiler gösterebilmektedir (Erdur Baker ve diğ. 2018). Afet sonrası yetişkinlerde görülen TSSB, anksiyete, depresyon gibi patolojiler çocuk ve ergenlerde de görülen en yaygın psikolojik etkiler arasındadır (Kukuoğlu 2018, Karabulut ve Bekler 2019). Nepal’de 2015 yılında 7.8 büyüklüğünde meydana gelen deprem sonrası yapılan bir araştırmada çocukların; barınma güçlüğü çektikleri, güvenli ortamda bulunma, sağlık hizmetlerine erişim problemi yaşadıkları, uyku sorunları ile birlikte kaybettikleri aile ve arkadaş çevresine ilişkin yas süreci yaşadıkları belirlenmiştir (Silwal ve diğ. 2018). Bu çalışmada da literatürde yer alan çalışma sonuçlarını destekler nitelikte; katılımcı ifadelerinden de anlaşılacağı üzere çocuklarda psikolojik, sosyal ve akademik anlamda olumsuz değişikliklerin meydana geldiği belirlenmiştir. Bu bağlamda çocuklar ile yürütülen sosyal hizmet müdahalelerinde faaliyetler sadece çocuklar özelinde değil kapsamlı bir şekilde; aileler ile çocuğun sosyal çevresini de içine alacak şekilde planlanmalı ve yürütülmelidir (Webb 2011).

Sosyal destek; “stres altında veya zor durumda kalan bireylere çevresindeki bireyler tarafından sağlanan maddi veya manevi yardım” olarak tanımlanmaktadır. (Tan ve Karabulutlu 2005). Araştırmada depremzede anneler “*sosyal destek*” kategorisi ile ilgili olarak; kendilerine ve ailelerine yönelik öncelikle yetkili organlar ve yakın akrabalar olmak üzere özellikle ekonomik kaynaklı olmakla birlikte psikolojik anlamda da sosyal destek sağlandığını ifade etmişlerdir. Ayrıca bazı katılımcılar da deprem bölgelerinden Konya’ya geldikten sonraki süreçte komşularından da yeterli sosyal desteği gördüklerini bildirmiştir. Afet sonrası ortaya çıkan problemlerin çözüme kavuşturulmasında sosyal destek oldukça önemli bir konuma sahiptir.

Depremzede bireylerin güçlü bir sosyal destek mekanizması içerisinde yer alması problem çözme sürecinde onlara oldukça katkı sağlamaktadır. Literatürde de araştırma bulgularımızı destekler nitelikte araştırma sonuçları yer almaktadır. Nepal’de 2015 yılında meydana gelen deprem sonrası depremzedeler ile yapılan bir araştırma sonucuna göre; problemle başa çıkmada sosyal desteğin oldukça önemli olduğu; en fazla sosyal desteğin öncelikle aile ve yakın akrabalarından, ikinci olarak da arkadaş çevresinden sağlandığı belirlenmiştir (Adhikari ve diğ. 2021). Yine 2008 yılında Çin’in Wenchuan kentinde meydana gelen deprem üzerine yapılan bir çalışmada daha güçlü sosyal desteğe sahip olanların daha iyi yaşam kalitesine sahip olma ihtimallerinin yüksek olduğu belirlenmiştir (Ke ve diğ. 2008). Benzer şekilde yapılan bir diğer çalışmada da algılanan sosyal desteğin afet mağdurlarının ruh sağlığını korumada önemli olduğu bildirilmektedir (Norris ve diğ. 2002). Doğal afetlerin etkileri üzerine yürütülen bir araştırma neticesinde de; afetlerde ölen kadınların erkeklerden daha fazla olduğu, afetlerin yaşam beklentisinin erkekler göre kadınlarda daha fazla azalttığı ve bu durumun oluşmasında sosyo-ekonomik düzeyin etkili bir belirleyici unsur olduğu belirlenmiştir (Neumayer ve Plu 2007). Sosyal desteğin önemine vurgu yapan bir diğer çalışmada da orta düzeyde sosyal desteğe sahip olanların zayıf sosyal desteğe sahip olanlara göre TSSB teşhisi alma olasılığının %70 daha az olduğu belirtilmektedir (Acharya Pandey ve diğ. 2015). Bu bağlamda depremzedelerin süreci daha sağlıklı yönetebilmelerinde önemli bir konuma sahip olan sosyal destek sistemlerinin aktif olarak rol alabilmesi için gerekli desteğin sağlanması önemlidir.

Her ne kadar doğal afetler bireyler üzerinde pek çok olumsuz yansımalarda bulunmuş olsa da afetten etkilenen bireylerin hayata yeniden uyum süreci ve geleceğe ilişkin yeni planları bulunmaktadır. Araştırma sonucunda depremzede annelerin “*gelecek planları*” kategorisi ile ilgili olarak; bazı annelerin geldikleri deprem bölgesine geri dönmek istedikleri, bazılarının uygun şartları da elde etmelerine bağlı olarak hayatlarını Konya’da sürdürmek istedikleri belirlenmiştir. Bununla birlikte annelerin çoğunluğunun depremin olumsuz psikolojik yansımalarının da etkisiyle geleceğe dair plan yapmadıkları ve bu durumun ifadesinde belirsizliğe vurgu yaptıkları belirlenmiştir. Literatürde yer alan ve depremzedelerin yer bağlılığına ilişkin yürütülen bir araştırma sonucunda; deprem sonrası dönemde buldukları alanı terk etmeyenlerin problemle başa çıkma becerilerinin daha yüksek olduğu (Zheng ve diğ. 2019) ifade edilmektedir. Benzer şekilde doğal afetlerden sonra bulunduğu yerden göç eden çocuklar üzerine yapılan bir çalışmada; göç eden çocuklarda TSSB ve depresyon belirtilerinin daha yaygın olduğu; ayrıca afet bölgesine dönenlere göre dönmeyenlerde daha kronik bir seyrinin olduğu belirlenmiştir (Hansel ve diğ. 2013). Bu bağlamda şartları uygun olan depremzede annelerin kendilerini ait hissettikleri bölgelere yeniden geri dönmelerinin dolaylı olarak problem çözme süreçlerine katkı sağlayabileceği ifade edilebilir.

Araştırma sonucunda Kahramanmaraş depremlerinin depremzede anne ve çocuklar üzerinde çok boyutta yansımalarının olduğu belirlenmiştir. Elde edilen sonuçlar ışığında; afet sonrası dönemde öncelikle temel ihtiyaçların karşılanması olmak üzere hizmet sunumunda koordinasyonun sağlanması ve ihtiyaçların sağlanmasında sürdürülebilirliğin sağlanması, afetin psikolojik yansımalarının ortadan kaldırılması ya da hafifletilmesi amacıyla profesyonel psikolojik destek hizmetlerinin sunulması, mümkün olduğunca bireylerin sosyal destek sistemlerinin aktif olması hususunda destek sağlanması ve depremzede çocukların yeni buldukları ortam ve okula uyum süreçlerinde desteklenerek akademik hayatlarının sürdürülebilirliğinin sağlanması önerilmektedir.

KAYNAKLAR

Acharya Pandey R., Chalise P., Khadka S., Chaulagain B., Maharjan B., Pandey J., Nepal J., Pandey C., 2023. Post-traumatic stress disorder and its associated factors among survivors of 2015 earthquake in Nepal, *BMC Psychiatry*, 23(1), 340.

Adhikari S.B., Bhatta D.N., Rayamajhi D., Adhikari R., 2021. The 2015 Nepal earthquakes and psychosocial impact among Nepali speaking population in the United States of America. *Progress in Disaster Science*, 9, 100144.

AFAD, 2023. 06 Şubat 2023 Pazarcık-Elbistan Kahramanmaraş (M_w: 7.7- M_w: 7.6) Depremleri Raporu, Deprem ve Risk Azaltma Genel Müdürlüğü Deprem Dairesi Başkanlığı, Erişim adresi: https://deprem.afad.gov.tr/assets/pdf/Kahramanmara%C5%9F%20Depremi%20%20Raporu_02.06.2023.pdf.

Biernacki P., Waldorf D., 1981. Snowball sampling: Problems and techniques of chain referral sampling, *Sociological methods & research*, 10(2), 141-163.

Boztaş M.H., Aker A.T., Munir K., Çelik F., Aydın A., Karasu U., Mutlu E.A. 2019. Post traumatic stress disorder among adults in the aftermath of 2011 Van-Ercis earthquake in Turkey, *Turk J Clin Psychiatry*, (23), 380-388.

Cénat J.M., Derivois D., 2014. Assessment of prevalence and determinants of posttraumatic stress disorder and depression symptoms in adults survivors of earthquake in Haiti after 30 months, *Journal of Affective Disorders*, (159), 111-117.

Chen S., Bagrodia R., Pfeffer C.C., Meli L., Bonanno G.A., 2020. Anxiety and resilience in the face of natural disasters associated with climate change: A review and methodological critique. *Journal of Anxiety Disorders*, 76, 1-16, <https://doi.org/10.1016/j.janxdis.2020.102297>.

Creswell J.W., 2013. Research Design: Qualitative, Quantitative And Mixed Methods Approaches. Thousand Oaks, Los Angeles, London, New Delhi, Singapore, SAGE.

Ekici S., Tuncel G., 2015. Göç ve İnsan, *Birey ve Toplum*, 5(9), 9-22.

Ekşi A., 2016. Afetlerden sonra ortaya çıkabilecek çevresel risklerin yönetimi. *Hastane Öncesi Dergisi*, 1(2),15-25.

El-Khani A., Cartwright K., Redmond A., Calam R., 2016. Daily bread: A novel vehicle for dissemination and evaluation of psychological first aid for families exposed to armed conflict in Syria, *Global Mental Health*, 3, 1-7, <https://doi.org/10.1017/gmh.2016.9>.

Erdur Baker Ö., Yıldırım Z., Altun A., 2018. Afetlerde psikolojik destek için psikolojik danışmanlara yönelik çevrimiçi eğitim geliştirilmesi, TÜBİTAK SOBAG Proje 1001, 115K451, Erişim adresi: <https://search.trdizin.gov.tr/tr/yayin/detay/618564/>.

Goenjian A.K., Molina L., Steinberg A.M., Fairbanks L.A., Alvarez M.L., Goenjian H.A. 2001. Posttraumatic stress and depressive reactions among Nicaraguan adolescents after hurricane Mitch. *Am J Psychiatry*, 158, 788-94.

Hansel T.C., Osofsky J.D., Osofsky H.J., Friedrich P., 2013. The effect of long- term relocation on child and adolescent survivors of hurricane katrina, *Journal of Travmatik Stress*, 26, 613-620.

Hogan D.E., Burstein J.L., 2002. Basic physics of disaster, *Disaster Medicine*, Lippincott Williams & Wilkins, London.

Ilgın H.Ö., Karagül D., 2022. Afet süreçlerinde kadınlara yönelik toplumsal cinsiyet eşitsizliğinde sivil toplum kuruluşu çalışanlarının deneyimleri: Çanakkale İli Örneği, *Journal of Emerging Economies and Policy*, 7(2), 85-103.

Karabulut D., Bekler T., 2019. Doğal afetlerin çocuklar ve ergenler üzerindeki etkileri, *Doğal Afetler ve Çevre Dergisi*, 5(2), 368-376, <https://doi.org/10.21324/dacd.500356>.

Kaştan Y., 2015. Türkiye'de göç yaşamış çocukların eğitim sürecinde karşılaşılan problemler, *Uluslararası Sosyal ve Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2(4), 216-229.

Ke X., Liu C., Li N., 2010. Social support and quality of life: a cross sectional study on survivors eight months after the 2008 Wenchuan earthquake, *BMC Public Health*, 10, 1-11.

Kousky C., 2016. Impacts of natural disasters on children, *The Future of Children*, 26(1), 73-92.

Kukuoğlu A., 2018. Doğal afetler sonrası yaşanan travmalar ve örnek bir psikoeğitim programı, *Afet ve Risk Dergisi*, 1(1), 39-52.

Leblebici Ö., 2004. Doğal afetlerde kriz yönetimi, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 172s.

Makwana N., 2019. Disaster and its impact on mental health: A narrative review, *Journal of Family Medicine and Primary Care*, 8(10), 3090, <https://doi.org/10.4103/jfmprc.jfmprc.893.19>.

Merriam S.B., 2013. Nitel Araştırma: Desen ve Uygulama İçin Bir Rehber, Çev. Turan S., Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.

Nakajima Ş., 2012. Deprem ve Sonrası Psikolojisi, *Okmeydanı Tıp Dergisi*, 28(2), 150-155. <http://dx.doi.org/10.5222/otd.supp2.2012.150>.

Neumayer E., Plu T., 2007. The Gendered Nature of Natural Disasters: The Impact of Catastrophic Events on the Gender Gap in Life Expectancy, 1981-2002, 97, 551-566.

Norris F.H., Friedman M.J., Watson P.J., 2002. 60,000 disaster victims speak: Part I. An empirical review of the literature, *Psychiatry*, 65.

Petrova K., 2021. Natural hazards, internal migration and protests in Bangladesh, *Journal of Peace Research*, 58(1), 33-49.

Silwal S., Dybdahl R., Chudal R., Sourander A., Lien L., 2018. Psychiatric symptoms experienced by adolescents in Nepal following the 2015 earthquakes, *J Affect Disord.*, 234, 239-246, <http://dx.doi.org/10.1016/j.jad.2018.03.002>.

Sönmez M.B., 2022. Depremin psikolojik etkileri, psikolojik destek ve korkuyla baş etme, *TOTBİD Dergisi*, 21(3), 337-343.

TBMM, 2023. Kahramanmaraş Merkezli Depremlerin Sonuçlarının Tüm Yönleriyle Araştırılması, Depreme Dirençli Yapı Stokunun Oluşturulması Ve Kentsel Dönüşüm Uygulamalarının Etkinliğinin Artırılması İçin Alınması Gereken Tedbirlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu Raporu, 2023, Erişim adresi: <https://cdn.tbmm.gov.tr/KKBSPublicFile/D27/Y6/T10/DosyaKomisyonRaporunuVerdi/165734cc-0d4f-4030-863d-b278567c0a55.pdf>.

SBB, 2023. Kahramanmaraş ve Hatay Depremleri Raporu, T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2023. Erişim adresi: <https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2023/03/2023-Kahramanmaras-ve-Hatay-Depremleri-Raporu.pdf>

Tan M., Karabulutlu E., 2005. Social support and hopelessness in Turkish patients with cancer, *Cancer Nurs*, 28, 236-40.

Tierney K., 2012. Disaster governance: Social, political, and economic dimensions, *Annual Review of Environment and Resources*, 37, 341-63.

Twigg J., 2015. Disaster Risk Reduction, London, Overseas Development Institute, 55-67.

Webb N.B., 2011. Çocuklarla sosyal hizmet uygulaması (Çev. Ed: E. Erbay), Nika Yayınevi, Ankara.

Yıldırım A., Şimşek H., 2016. Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri, Seçkin Yayıncılık, Ankara.

Zheng C., Zhang J., Guo Y., Zhang Y., Qian L., 2019. Disruption and reestablishment of place attachment after large-scale disasters: The role of perceived risk, negative emotions, and coping, *International Journal of Disaster Risk Reduction*, 40, 101273, <https://doi.org/10.1016/j.ijdrr.2019.101273>.

ARAŞTIRMA VERİSİ (*Research Data*)

Bu araştırmanın verisini ve örneklem grubunu 06 Şubat depremi sonrası Konya'ya gelen ve okul çağında çocuğu bulunan anneler oluşturmaktadır.

ÇIKAR ÇATIŞMASI / İLİŞKİSİ (*Conflict of Interest / Relationship*)

Bu çalışmada herhangi bir kişiyle ve/veya kurumla çıkar çatışması yoktur.

YAZARLARIN KATKI ORANI BEYANI (*Author Contributions*)

- Çalışmanın tasarlanması (*Designing of the study*): S.K., M.T., S.D.
- Literatür araştırması (*Literature research*): S.K., M.T., S.D.
- Saha çalışması, veri temini/derleme (*Fieldwork, collection/compilation of data*): M.T., S.K.
- Verilerin işlenmesi/analiz edilmesi (*Processing/analysis of data*): S.K., M.T.
- Şekil/Tablo/Yazılım hazırlanması (*Preparation of figures/tables/software*): S.K., M.T.
- Bulguların yorumlanması (*Interpretation of findings*): S.K., M.T., S.D.
- Makale yazımı, düzenleme, kontrol (*Writing, editing and checking of manuscript*): S.K., M.T., S.D.

ETİK KURUL İZİNİ (*Ethics Committee Approval*)

Araştırma için Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulu'ndan 12.07.2023 tarih ve 2023-667 sayılı etik kurul onayı alınmıştır.